

Acta Sana

„Mens sana in corpore sano”

Az egészségügyi és a szociális ellátás elmélete és gyakorlata

A Szegedi Tudományegyetem Egészségtudományi és Szociális Képzési Kar
Tudományos Lapja

2015.
X. évfolyam 1. szám

**Az egészségügyi és a szociális ellátás elmélete és gyakorlata
A Szegedi Tudományegyetem Egészségtudományi és
Szociális Képzési Kar Tudományos Lapja**

**2015.
X. évfolyam 1. szám**

TARTALOMJEGYZÉK

Chance or force?	5
<i>Changes in the entitlements of the working-age unemployed in the perspective of social citizenship</i>	
Vida Anikó	
A segítő foglalkozások tevékenység-profiljának pszichológiai összetevői	16
<i>(Gondolatok az ápolók érdekképviseletre vonatkozó tanácsadói feladatkörének kialakításához)</i>	
Dr. Zakar András, Dr. Erdősi Erika, Dr. Helembai Kornélia	
Aspects of Patient Conducting in Nursing	23
Kornelia Helembai PhD	
Hallgatói oldal	
<i>A szegedi nonprofit szektor szociálpolitikai célú tevékenységeinek bemutatása egy adatbázis-kutatás tükrében</i>	33
Hős Gábor	
Tudományos Fórum	
<i>Új intézmény a betegjogvédelemben: az Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és Dokumentációs Központ</i>	47
Dr. Mikes Lili	

**The Theory and Practice of the Health and Social Service
Scientific Journal of University of Szeged
Faculty of Health Sciences and Social Studies**

**2015.
Vol. 10. No. 1.**

CONTENTS

Chance or force?	5
<i>Changes in the entitlements of the working-age unemployed in the perspective of social citizenship</i>	
Vida Anikó	
The psychological components of the activity profile of the helping professions	16
<i>(Thoughts on framing the nurses' counselling functions related to advocacy)</i>	
András Zakar PhD, Erika Erdősi PhD, Kornelia Helembai PhD	
Aspects of Patient Conducting in Nursing	23
Kornelia Helembai PhD	
Student Site	
<i>A szegedi nonprofit szektor szociálpolitikai célú tevékenységeinek bemutatása egy adatbázis-kutatás tükrében</i>	33
Hős Gábor	
Scientific Forum	
<i>Új intézmény a betegjogvédelemben: az Országos Betegjogi, Ellátottjogi, Gyermekjogi és Dokumentációs Központ</i>	47
Dr. Mikes Lili	

A szegedi nonprofit szektor szociálpolitikai célú tevékenységeinek bemutatása egy adatbázis-kutatás tükrében

Hős Gábor

Szegedi Tudományegyetem Egészségtudományi és Szociális Képzési Kar, Szeged
Szociális Munka és Szociálpolitika Tanszék
II. éves szociálpolitika mesterszakos hallgató

Kulcsszavak: Szeged, társadalmi szervezet, civil, nonprofit, alapítvány, egyesület, adományozás, adó 1% felajánlás, szociálpolitika, önkéntes, aktív állampolgárság, Civil Szervezetek Névjegyzéke, társadalmi küldetés, misszió

Bevezetés: A tanulmány Szeged Civil Szervezetek Névjegyzékében szereplő, aktívnek tekinthető alapítványait és társadalmi szervezeteit tekinti át ellátási területük, cél szerinti besorolásuk, társadalmi küldetésük típusa, és célcsoportjuk szerint (újra)rendszereszetten.

Célkitűzés: A szervezetek társadalmi küldetéseiben a szociális szférát támogató vállalásaik kapcsán kapcsolódási pontokat keresése a szegedi nonprofit szektor és a szociálpolitika között. További cél az adatbázis „felhasználóbarát” mivoltának közvetett vizsgálata.

Módszer: A bíróság honlapjáról elérhető Civil Szervezetek Névjegyzéke online adatbázis kutatása 2015 januárjában történt. 20 tematikus kategóriában több mint 1500 Szeged székhellyel nyilvántartott, bejegyzett, bejelentés és jogerős határozat alapján módosított alapítvány és társadalmi szervezet újrendszereszése zajlott a cél szerinti tevékenységeikben leírtak alapján. Majd szociálpolitikai relevanciával bíró kapcsolódási pontok feltárására került sor.

Eredmények: Az adatbázisban a cél szerinti besorolás alapján történő csoportosításon túl a célcsoport és a szervezet által végzett főbb tevékenységek mentén végezhető egy sokkal mélyebb szintű összerendezés, ami még árnyaltabban mutatná meg, mivel és kikkel foglalkozik egy-egy civil szervezet. Voltak a leírás alapján nem a cél szerinti tevékenységben meghatározottaknak megfelelő helyre valamint egyáltalán nem besorolt szervezetek. Az újracsoportosítás után láthatóvá vált, hogy a 20 tematikus kategória mindegyikét lefedik a szegedi nonprofit organizációk, ez alapján nem lenne szabad civilek által lefedetlen területnek lennie Szegeden.

Következtetések: A közoktatási alapítványok a szülők által talán a leginkább támogatottak, de jellemzően csak a szűkös közoktatási normatíva kiegészítését, és nem az oktatási esélyegyenlőség megteremtését vállalják fel. Ha mégis megteszik, kizárólag az érdekes szegényekre terjesztik ki a támogatottak körét. Gyenge a szociális szférában dolgozók érdekvédelme, a férfiaké teljesen hiányzik, pedig minden ok és ismeret adott a létrehozására. Elégtelen az utcai szociális munkát és a mentők munkáját kiegészítő civil tevékenység. Hiányzik a szétaprózott tevékenységű helyi civilszervezeteket összefogó koordináció, lakosság előtti ismertségük ezért is esetleges. Szegedi Civil Kerekasztal és Szegedi Civil Napok városi rendezvény létrehozása javasolt. Az adatbázis hasznos és többnyire jól használható. A hiányosságai mögött megbújó lehetséges okok (pl.: bürokratikus kapacitáshiány, civilek információ-hiánya, forrásmanipuláció) felderítése szükséges.

Bevezetés

A tanulmányban a Bíróság honlapján elérhető Civil Szervezetek Névjegyzékében¹ szereplő szegedi székhelyű alapítványokat és társadalmi szervezetek kerülnek bemutatásra - részben újra-rendszereszetten - ellátási területük, cél szerinti besorolásuk, társadalmi küldetésük típusa valamint

célcsoportjuk szerint. Kiemelt figyelmet kapnak az olyan nonprofit szervezetek, amelyek érintkeznek a szociálpolitika határterületeivel, vagy komplex társadalmi célkitűzéssel bírnak. Egy rövid kitekintésben szó lesz arról, hogy a szerző szerint mennyire indokolt egyes szervezeteket a cél szerinti leírásban foglalt társadalmi küldetésük alapján az

adott kategóriába tartozónak tekinteni. Végül az adatbázis használhatóságával és a civil szervezetek misszióinak átláthatóságával kapcsolatos meglátások összegzésére kerül sor, rávilágítva Szeged szociális területhez kapcsolódó nonprofit hiányterületeire, visszásságaira.

2. A kutatásról

Az online adatbázis keresőrendszerében végzett szűrést a Szeged székhellyel nyilvántartott, bejegyzett, bejelentés és jogerős határozat alapján módosított alapítványokra és társadalmi szervezetekre végeztük el. Ezen belül a cél szerinti tevékenységekben leírtak fejtik ki az egyes szervezetek misszióját. Több mint 1500 leírás áttekintése után az eredetileg 17 tevékenységbe² sorolt szervezeteket tartalomelemzés után újracsoportosítottuk, azzal a céllal, hogy kiderüljön, van-e a helyi civilek által lefedetlen terület. Ezen kívül a kutatás ideje alatt szerzett tapasztalatok is összegyűjtésre kerültek az adatbázis használhatósága kapcsán.

3. A szegedi civil szervezetek csoportosítási lehetőségei, típusai, 1-1 szociálpolitikai relevanciájú szervezet rövid bemutatása

Ugyan a csoportosítás alapvetően a Civil Szervezetek Névjegyzékében a cél szerinti besorolás alapján került rögzítésre, de a kutatómunka során több szervezet leírása arra engedett következtetni, hogy egyrészt végezhető egy mélyebb szintű csoportosítás is, különösen a célcsoport, és a szervezet által végzett főbb tevékenységek mentén; másfelől voltak a leírás alapján nem jó helyre, a cél szerinti tevékenységben nem meghatározott helyre valamint egyáltalán nem besorolt szervezetek. Például a lekérdezés azt mutatja, nincs Szegeden érdekvédelem és érdekképviselőlet valamint közbiztonság- és polgári védelmi célzatú szervezet, a többi kategóriában számos olyan nonprofit szervezet tevékenységi leírása ennek ellentmond. Így az elvégzett újracsoportosítás után láthatóvá vált, hogy a keresőrendszer által megadott 17 tematikus kategóriában³ nincs olyan cél szerinti besorolású szervezet, amihez ne tartozna helyi nonprofit organizáció.

3.1. Érdekvédelem és érdekképviselőlet - Van, csak nem így hívják

Az érdekvédelemhez sorolható például a *Független Ifjúság* ifjúsági érdekvédelmi tevékenysége. De Csongrád megyei szinten találunk értelmi fogyatékos, nyugdíjas és polgárőr szervezeteket, akik nem kapcsolódnak külön intézményhez vagy nem tartoznak hivatalosan elismert szakmai körbe sem. A *Fiatalok és az Idősek Közlekedésbiztonságáért Egyesület* és az *Alsóvárosi Polgárőr Közhasznú Egyesület* pedig kifejezetten állampolgároknak nyújt védelmet, meghatározott korosztályoknak és lakókörzetben. A szociális tevékenységek alá besoroltan viszont találunk érdekvédelmi szervezeteket az alábbi csoportokat megcélozva: dyslexiások, szegedi mozgáskorlátozott nyugdíjasok, autista gyermekek és családjuk, szegedi bölcsődések, nagycsaládosok, a régióban munkát vállalni kívánó nők, fogyatékkal élők, idősek és családtagjaik, halmozottan fogyatékos gyermeket nevelő szülők illetve a Csongrád megyei mozgáskorlátozottak 2 szervezettel is.

Az érdekvédelmi terület több mint 70 szervezettel azt mutatja, érdekvédelemben még sincs hiány. De ezek nem az általában vett állampolgári jogérvényesítéshez, hanem kifejezetten *egy-egy szakma(csoport)hoz vagy munkahelyhez kötődnek*, funkciójukat tekintve *szakszervezetek*. Vannak környezetvédelmi, vízügyi, vízgazdálkodási szervezetek. Egy-egy mezőgazdasági áruféleségre (pl.: *Szegedi Fűszerpaprika Termelők Egyesülete*) vagy működési területre specializálódott gazdakörök (pl.: *Szóregi Gazdakör Egyesület*), élelmiszeripari termelői (pl.: *Tejipari Munkástanács*), de van országos lefedettséggel virágkertészeti szervezet is (pl.: *Magyar Rózsatermesztők Egyesülete*). Állattenyésztéshez kapcsolódó szervezetet csupán egyet találunk, a *Szegedi Galamb és Kisállattenyésztők Egyesületét*. Meglehetősen kevesen, de vannak szakmukához kötődő csoportok is (pl.: *Karosszéria javítók és Fényezők Egyesülete*), de inkább a gyári telephelyhez kapcsolódó szervezetek vannak többségben (pl.: gumigyár, textilgyár, bútorgyár). A nagyobb közműszolgáltatók dolgozói rendszert rendelkeznek érdekképviselőlettel (pl.: DÉMÁSZ,

DÉGÁZ, Szegedi Vízmű). A piaci alapon működő cégek közül a szállítás és távközlés területén jelentős az ilyen csoportosulás, közülük is kifejezetten a személy- és teherszállítók szervezeteinek száma szembetűnő (pl.: *Szegedi Közlekedési Kft. Munkástanácsa*). De teljes piaci alapon szállítással foglalkozó taxisszervezetet is találunk. Más, nem piaci alapon működő közszolgáltatást nyújtók is vannak szervezethez kötötten (pl.: *Szegedi Fegyház és Börtön Szakszervezete*), előfordul, hogy csak egy leszűkített dolgozói csoport képviselőjében (pl.: *Szegedi Tudományegyetem Fiatal Dolgozóinak Szakszervezete*). Számos iparág (pl.: *Szegedi Ruhaiipari Munkástanács*) és számos iparági kamara alakult, olykor határon átnyúló céllal (pl.: *Magyar-Szerb Kereskedelmi és Iparkamara*). A globális világban ide sorolhatók az elektronikus kereskedelem képviselői is. Jellemzőek a gazdasági érdekvédelmet kifejező kereskedelmi érdekvédelmi csoportok (pl.: *Multinacionális Cégek Károsultjainak Egyesülete*). Kifejezetten vállalkozókat tömörít a *Csongrád Megyei Kereskedők és Vendéglátók Egyesülete*. A számos turisztikai célzatú érdekvédelmi szervezet közül kiemelkedik egy különös célcsoporti összefonódást mutató, a *Magyarországi Ingatlantulajdonosok és Idegenforgalomban Érdekeltek Segítő, Tanácsadó Egyesülete*. Figyelemreméltó, hogy ritkán, de előfordul olyan is, hogy maguk a munkáltatók hoznak létre szervezetet. (pl.: *Villamosenergia-ipari Társaságok Munkaadói Szövetsége*). Egyes orvosi területek szintén aktív érdekvédelmi tevékenységet mutatnak (pl.: *Csongrád Megyei Állatorvosi Kamara*), de jellemzően magukra nem érdekvédelmi, hanem egészségügyi tevékenységük kapcsán gondolnak. Kivétel ez alól az Egészségbiztosítási Pénztárakkal finanszírozási szerződésben álló egyéni, vagy társas vállalkozásaikban közszolgáltatást nyújtó orvosok és fogorvosok érdekeinek összefogását vállaló *Kasszaorvosi Szervezet*. Szembetűnő, hogy a legtöbb civil kurázsit mégis a humánszolgáltatást végzők mutatják fel. Míg a (bio)építészek, épületgépészek, fogtechnikusok szakmája is létrehoz 1-1 szervezetet, addig számtalan emberekkel foglalkozó csoport képviselői,

mint rendőr, könyvtáros, közgyűjteménykezelő, közjegyző, művész, munkaügy- és TB területén dolgozók és pedagógusok igényét érzik érdekeiknek szervezeti, sőt szervezetközi szintű képviselőnek. (pl.: *Gyakorlóiskolák Iskolaszövetsége*).

A foglalkoztatási csoportok közül a különböző szakorvosok, egészségügyi dolgozók, pedagógusok, agrárértelmiségiek, vállalkozók és gazdasági társaságok, információs és kommunikációs terület dolgozói (pl.: közoktatási rendszergazda), teher- és személyszállítók, fodrászok, autóvezetés-oktatók és egyetemi hallgatói önkormányzatok dolgozói hoztak létre érdekvédelmi szervezeteket. Ezek közül 2 szervezet emelkedik ki. A *Gyógyító Nőkért Alapítvány* a gyógyító, segítő tevékenységgel hivatásszerűen foglalkozó nők testi és lelki egészségvédelmének elősegítésével, szakmai érdekvédelmi ellátásával elsősorban a szociális területen dolgozó hölgyek érdekeinek artikulálásával akár szociálpolitikai célokat is elérhet. A másik a *Civil Városi Unió Egyesület*, amely Szeged város köz- és kulturális életében történő szerepvállalást, rendezvények szervezését, a szegedi civil szféra összefogását, a szegedi civil szervezetek véleményének, elképzelésének összehangolását, ennek a közvélemény előtt való megjelenítését tűzte zászlajára.

Aszociális tevékenység cél szerinti besorolásban további 7 szervezetet találunk (Szegedi Nemzeti Színház, Tisza Volán Zrt; Szegedi SZEFO Zrt; Szegedi Fegyház és Börtön, EDF DÉMÁSZ, Szegedi Műszaki Honvédek, Vylyan és Frieb-Domet Kft.). Valamint az állatorvosok és egyes szakterületek nyugalmazott tagjai (pl.: sportolók) képviseltetik munkavállalói érdekeiket, de nem általánosságban, hanem rászorultsági alapon, adott esetben a családtagokra is kiterjesztve, szükség esetén alkalmi vagy rendszeres anyagi segítségnyújtással.

Az érdekvédelmi kategóriában 4 szociálpolitikai relevanciával bíró szervezetet találunk. A *TÁRS.OK Társadalomkutató Egyesület* kutatási eredményeivel akár szociálpolitikai döntéshozatali előkészítésében is részt vehet. A *Megváltozott Munkaképességű Munkavállalók Független Szakszervezete* a munkaerőpiacon egészségügyi okból hátrányt szenvedő munka-

vállalókat segíti az önérvényesítésben, segítve esélyegyenlőségük megvalósulását. Az *Együtt - Nők a Nőkért - Közhasznú Egyesület* a gazdasági, társadalmi és civil szférákban tevékenykedő nők érdekeinek integrálására törekedve a nők esélyegyenlőségéért végez hasonló munkát. A *Létminimum Alatt Élők Társasága* országos ellátási területtel a társadalmilag és anyagilag hátrányos helyzetű emberek, családok életét befolyásoló törvények előkészítése során törekszik arra, hogy a létminimum összege valóban az emberhez méltó életvitelt tegye lehetővé; ezen felül ingyenes jogsegélyszolgálattal, adománygyűjtéssel és rászorulókhöz való eljuttatásával segít.

3.2. (A)Politikai tevékenység

Csupán 4 politikai szervezetet találunk, a honvédelem és az állampolgári jogvédelem területén tevékenykedő 2 szervezetet és 2 pártot. A *Dolgozók Pártja* a magyar dolgozók és munkavállalók politikai érdekeinek szolgálatát látja el. Míg a *Közös Jövő Párt* a társadalmi szolidaritást, együttműködést, Magyarország összes polgára számára közös jövő építését tűzte ki célul minél szélesebb állampolgári részvétel támogatásával.

3.3. Pangó jogvédelmi tevékenység

Mindössze 3 szervezet foglalkozik jogvédelemmel. Általános jogi tanácsadás és képviselő, zártkert-tulajdonosok jogvédelme és a minden állampolgár számára elérhető *Délalföldi Regionális Fogyasztóvédelmi Egyesület* tevékenysége sorolható ide; bár számos más szervezet biztosít ingyenes jogi tanácsadást különböző jogterületi kérdésekben (pl.: munkajog). Tematikus átfedéseket itt is találunk, főként környezetvédelmi civil szervezetek foglalkoznak a környezetvédelmi jogi előírások betartásával, annak törvényi úton való kikényszerítésével.

3.4. Változatos környezetvédelmi tevékenységek, főleg más tevékenységek metszetében

Az ide sorolt szervezetek főbb témakörei az élőhely- és fajvédelem, a környezetszépítés (pl.: szelektív hulladékgyűjtő, szemétszedő és faültetési lakossági akciók), az energiatakaré-

kos és környezet-kímélő technológiák elterjesztése. A legnépszerűbb terület, a széles állampolgári támogatással és ismertséggel együttjáró kóbor kutyák és macskák mentése. Némi átfedésben kulturális tevékenység is fellelhető a környezettudatosságot emelő tevékenységük folytán. Számos ponton kapcsolódnak a természeti sportok és hobbik kedvelőinek szervezeteihez (pl.: élővízi sportokat űzők, vadász, horgász, madarász, tájfutók és túrázók, barlangászok, természetfotósok és - filmesek, stb.), a haszonállattartókhoz (pl.: méhészek) és a hobbiállattartókhoz (pl.: díszmadarak, pókok). Talán a legkomplexebb szervezet a *Csíplek! - A Környezettudatos Szűnyoggyérítésért és Életért Közhasznú Alapítvány*, amely közvetve több más célt is támogat, hiszen a szűnyogcsípéssel terjedő fertőző betegségek megakadályozásával, a nyári időszakban szabadterén lévő emberek jólétének biztosításával egészségügyi, kulturális, sport és szabadidős célokat egyszerre szolgál, régiós szinten. A fenti szervezetek óhatatlanul részt vesznek a területfejlesztésben is, főleg a Dél-Tisza terület és dél-alföldi régiók kapcsán. De az EU-s fejlesztések országos hatásai kapcsán is van szervezete az ebben érintett szakembergárda összefogásának (pl.: *Országos Projekt- és Területfejlesztési Egyesület*).

3.5. Településfejlesztési tevékenység

16 szervezetet jegyeztek be ide. Egy a Balaton és térségének fejlesztésével foglalkozik, 1 a hazai termálvizek jobb kihasználását tűzte ki célul. 7 szervezet a dél-alföldi régió versenyképességének növelésére, társadalmi felzárkóztatására koncentrált. Közülük csak 1, a *Primordium Terület- és Vidékfejlesztési Közhasznú Egyesület* nevesíti, hogy nem csak a településfejlesztés, hanem a vidékfejlesztés eszközeit is használja a területi hátrányok leküzdésében. A *Csongrád Megyei Önkormányzataiért Alapítvány* a helyi önkormányzatok feladatellátásaiban kíván segítséget nyújtani. A *Szőregi Rózsa Alapítvány* már kistérségi szintű fejlesztésekben gondolkodik, 2 szervezet pedig Szeged város szintjén. 5 városrésznél külön is vannak civil fejlesztési szervezetei: Móravárosnak, Rókusnak, Kiskundorozsmának, Szőregnek és a Marostői Kertvárosnak. A *Lakótelepi Emberek*

Érdekképviselői Társulása pedig a lakótelepen élők közös (érdekeinek) képviselőjét tűzte ki célul.

3.6. Nyomvonalas kutatási tevékenységek

50 szervezetet sorolnak ide, de egyéb kategóriában és máshova besoroltan is találtam több kutatási főcélú vagy másodcélú szervezetet. Mivel Szeged egyetemi város, mindez nem meglepő. És mivel biológiai kutató város, így az is természetes, hogy a növény- és élettani-orvosi (pl.: agykutatás, rákkutatás), genetikai, biotechnológiai, kémiai és gyógyszerkutatások jelentik a civil szervezetek törekvéseinek nagy részét. Az egyetemi hallgatói kutatások között orvosi témájú diákköri dolgozatot támogató alapítványokat is találunk (pl.: *Kaali Alapítvány, Szegedi Orvosbiológiai Kutatások Jövőéért Alapítvány*). A legszélesebb körű támogatást az SZTE hallgatóinak a *Sófi József a Szegedi Tehetségekért Alapítvány* adja, tudományterülettől függetlenül, ezzel megteremtve a tudományágak esélyegyenlőségét, és végső soron az ezekben jeleskedő hallgatók esélyegyenlőségét is. Hasonlóan széles támogatási célcsoporttal rendelkezik *A Tudomány Támogatásáért a Dél-Alföldön* nevű szervezet, amely a Szegedi Akadémiai Bizottság támogatását élvezi. Jelentősek még a megújuló energiaforrásokra alapuló kutatások (pl.: bioenergia), a földtaniak közül a barlang- és karsztfeltárások, és a geoinformatika interdiszciplináris jelentőségét tárgyalók is. Ökológiai és környezetkímélő anyagok létrehozását és szabadalmaztatását támogató civil szervezeti törekvések is megfigyelhetők. Egyes területek (pl.: Közép-Európa, Közép-Kelet-Európa, dél-alföldi régió) természeti- gazdasági-társadalmi környezetét komplexen vizsgáló kutatások is futnak. Ezen kívül nevesítettek a bölcsészettudományi kutatások közül a világháborús és középkor-történeti, a vallástörténeti- és valláspolitikai, a pedagógiai, valamint a könyvtárkultúrához, egy-egy külföldi szerző életművének fordításához kapcsolódóak. Az állam és jogtudomány területén kiváltképp a munkajogi és határterületi kutatások támogatása jellemző. Ritkán, de előfordulnak gazdaságtudományi kutatások fiatal közgazdászokat megcélozva,

valamint gazdasági oktató programok kifejlesztésének támogatása is zajlik. A *Fiatal Tudósok Nemzetközi Fóruma Alapítvány* pedig a fiatal kutatók közötti nemzetközi párbeszéd támogatását tűzte ki célul.

A szociális területen is hasznosítható eredményeket hozó kutatások végzői főleg a társadalomtudomány képviselői közül kerülnek ki, az alábbi fő témáikkal:

- „*INTEGRITÁS*” *Közhasznú Egyesület* - pszichiátriai rehabilitáció
- „*Innorratio Kutatóműhely*” *Csongrád Megyei Gazdaság- és Társadalomfejlesztő Közhasznú Egyesület* – területfejlesztés
- *Agora Alapítvány a Társadalomkutatásért* - fiatal kutatók és vállalkozók támogatása
- *Bioenergia Szolgáltató Központ Alapítvány* - szociális programok tervezése, pályázatírás
- *Partiszkon Társadalomkutató Egyesület* - döntéshozatali előkészítés
- *Dél-Alföldi Regionális Társadalomtudományi Kutatási Egyesület (DARTKE)* – társadalom-kutatási eredmények közzététele
- *Akciókutatók a Fenntarthatóságért Egyesület* - a társadalmi szolidaritás jegyében részvételi akciókutatások a társadalmi aktivizmus, aktív állampolgárság módszereivel.

3.7. A nemzetközi tevékenységek középpontjában: a fiatalok

7 szervezet említhető ebben a kategóriában, közülük 2 térségfejlesztéssel foglalkozik, 2 nemzetközi szakmai kapcsolatok építésével (szegedi geográfusok, Szeged-Pécs üzleti kapcsolatépítés), 2 a fiatalok európai polgári identitásának megerősítését célozza informális képzések útján. Az *Otthon a Világban Interkulturális Egyesület* elsősorban a fiatalok multikulturális készségeinek fejlesztését és a hátrányos helyzetű csoportok társadalmi esélyegyenlőségének elősegítését szolgálja.

3.8. Tűzfoltokban fellelhető polgári védelmi és tűzoltási tevékenység

A rendőrség, a katasztrófavédelem, a polgárőrség, az önkéntes tűzoltóság és az önvédelem képviselőit jellemzően városrészi vagy megyei szinten találjuk meg. A *Szőregi Önvédelmi Egyesület* a közösségi és személyi tulajdon védelmén, bűn- és balesetvédelmi tevékenységén túl a gyermek és ifjúságvédelemmel is foglalkozik.

3.9. A közösségfejlesztés csírái: szabadidős és hobbitevékenységek – Hol vannak az ifjak?

Számárányukban a hobbik között a kültéri és természeti sportok vezetnek, ez érthető is a napfény városában, ahol szinte minden évszakban alkalmas az idő valamilyen kültéri mozgás- és kikapcsolódás-formára. Jellemzőek a vadász, horgász, természetjáró, lovas csoportok, de találkozhatunk a repülés, az airsoft, a fajkutyas- és postagalambtartás valamint a bonsai fák szerelmeseivel is. Ritkán, de egy-egy intézményhez kötötten szerveződnek kulturális programok, mint a MÁV Rt. vasútmodellezőie, vagy a JUGYU Klub egyetemista fiataljaié. Előfordul, hogy egy-egy városrész próbálja megtartó közösségé fejleszteni lakóit (pl.: *Vadspark Lakópark Lakóközösség, Alsóvárosi Szabadidő Alapítvány*) és van olyan is, amely a dél-alföldi régióban lakó családokat együttesen célozza meg, mint a *Déli Szabadidőcentrum Alapítvány*. Egy-egy sportág művelőjéhez (pingpong, kerékpározás) és szurkolóihoz (szegedi kézilabda, Real Madrid Futball Club) kötődően is kialakulnak csoportosulások. Megjelenik még a harcművészetek és a tánc különböző formái, a kézművességen belül a tűzzománc-készítés, valamint a szalon- és kártyajátékok.

A korosztályi csoportok a legnépszerűbbek. Kevés gyermekszervezet van, ezek nagy része a Százszorszép Gyermekházhoz kötődik (pl.: néptáncscsoport). Ellentmondás, de ennél több szervezet koncentrált épp a gyermekek mozgás és sport iránti szeretetének fejlesztésére. Az ifjúsági civil szervezetek száma megdöbbentően alacsony egy iskolavároshoz képest. Ezek egy része is az online térben való chatelés, internetes kommunikáció, a verekedős videójátékok és az informatikai tehetséggondo-

zás köré épül. Az „offline” szervezetek ifjúsági közösségi tér létrehozását már évek óta hiába próbálják elérni. Egyedül a keresztény vallás-erkölcsi megfontolásból létrehozott cserkészlet tűnik élőnek 2 szervezet útján (*Alapítvány a Szegedi Cserkészéletért, Dél-Alföldi Ifjúságért Cserkészalapítvány*). Bizonyára a többi ifjúsági szervezet egyházi és kulturális tematikájából adódóan nem idesorolt, de azért létezik. A legnépesebb tábor a nyugdíjas szervezetek alkotják, gyakorlatilag megszámlálhatatlan mennyiségben: élethelyzetre, lakóhelyre és különböző közigazgatási szintekre bontva. Így Szegeden nehéz elképzelni, hogy valaki ne találja meg a neki való kapcsolatépítési közeget az idősebb korosztályban, ha erre vágyik.

3.10. A legnagyobb számok - egészségügyi, oktatási, kulturális és sportszervezetek

A 100 egészségügyi, 175 oktatási, 250 kulturális, 289 sporttevékenységre specializálódott civilszervezet egy pezsgő sportélettel rendelkező egészségügyi ellátó és oktatóváros képét festi Szegedről, ami egyúttal gazdag kulturális központ is. Ezen kategóriák részletes elemzésétől ezúttal eltekintünk, szociális érintkezési felületeik esetleges mivolta miatt.

Az egészségügyi civil szervezetek kapcsán állapítható meg annyi, hogy 4 fő célcsoportja van. Első helyen a legkülönbélebb egészségügyi intézetek állnak, ahol különösen infrastruktúra-fejlesztésre, de olykor már csak szinten tartásra fordítják a befolyó összegeket, kipótolva a közfinanszírozás egyre komolyabb hiányosságait. (pl.: *Korábban érkeztem Dél-alföldi Regionális Koraszülött Intenzív Osztályért Alapítvány*) De ilyen például a nem egy konkrét intézményhez kötött háziorvosi rendelők felújítását vállaló *Régióink Orvosaiért Közhasznú Alapítvány* is. Ezt követően az egyes betegségekben szenvedők és hozzátartozóikat célzó szervezeteket találjuk. Túlsúlyban vannak a beteg gyermekeket és családtagjaikat támogató célkitűzések (pl.: *Diabeteses Gyermekeket Támogató Egyesület*), holott a lakosság demográfiai megoszlása alapján lényegesen több beteg, idős embernek lenne szüksége a támogatásra. Általános célú civil szervezetek /pl.: prevenció, egészségtudatosság-fejlesztés, alternatív

gyógyászat/, és betegség-specifikusak is jelen vannak. (pl.: *Csongrád Megyei Ilco Egyesület* a sztomás műtét utáni emésztőszervi fekélyes és daganatos betegekért). Előfordul, hogy magát az egészségügyben dolgozó speciális szakszemélyzetet támogatják, anyagi, erkölcsi elismeréssel, kutatásában, publikálásában, továbbképzésében, konferencia-részvételében, nyelvtanulásában, külföldi tanulmányútjában, szakmai kapcsolatépítésében. A *Szegedi Tudományegyetem Klinikai Endokrin Alapítvány* például a munkából hosszabb időre kieső orvosoknak és egyéb egészségügyi diplomásoknak, továbbá ápolóknak és laboratóriumi asszisztenseknek a szociális segítségét is felvállalja. Végül az általánosságban minden állampolgárnak, vagy az állampolgárok széles rétegeinek szóló egészségügyi programok jelennek meg meg, amelyek már szociálpolitikai célokat is követhetnek. Mint a népesedési politikát támogató *Dél-Alföldi Reprodukciós Egészség - 2000 Alapítvány*, amely a gyermekvállalási kedv elősegítését, a családtervezés módszereinek bemutatását, ezáltal a népességszám drámai csökkenésének megállításához való hozzájárulást tűzte ki célul.

Az oktatási, kulturális és sportszerveztek szemlélet- és közösségformáló ereje szintén hordozhat magában szociális célokat, különösen az önsegélyezésre, karitatív célokra, közösségfejlesztésre, civil kurázsira épülő, állampolgári részvételre buzdító szervezetek. Például a *Nagyító – Középiskolások Iskolán Kívüli Képzése Alapítvány*, ami non-formális képzések, tréningek során fejleszti középiskolás osztályok szociális készségeit és közösségeit.

3.11. Szociális tevékenység vagy közfinanszírozási hiánypótlás?

A szociális tevékenység alatti besorolást 174 szervezet tudhatja magáénak. A legtöbb szervezet hátrányos helyzetű gyermekekkel és fogyatékkal élőkkel foglalkozik. Egyesek ezek közül kifejezetten egyes korosztályokra szakosodtak, jellemzően a gyermekjólét látóterébe került (pl.: *Gyermeksors Alapítvány*) vagy veszélyeztetett nagycsaládos gyermekekre (pl.: *Fatima Ház Alapítvány*) és az idősekre, főképp

azok gondozására, pénzbeli és nem pénzbeli segélyezésére, egész városra kiterjedően (pl.: *Szegedi Megyei Jogú Város Nyugdíjas Egyesülete*) vagy egy-egy városrészhez kapcsolódva (Szőreg, Makkosháza); adott esetben mindkét, avagy még több célcsoportra fókuszálva. (pl.: *Szerető Családi Gondoskodás Időseket, Mozgáskorlátozott, és Fiatalkorúakat Segítő Közhasznú Egyesület*). A másik lényeges szempont, hogy a szervezetek gyakran kötődnek alap- és szakellátási intézményekhez. A fiatalok esetén csecsemő-, gyermek- és anyatthonokhoz (pl.: *Szegedi SOS Ifjúsági Ház*) és idősoththonokhoz (pl.: *Benedict Szociális Otthonok Támogatásáért Alapítvány*). A fogyatékkal élőket támogató szervezetek is inkább a speciális szükségletű /pl.: eltérő fejlődésű, hiperaktív, autista/ gyermekekkel foglalkoznak (pl.: *Szegedi Speciális Szükségletű Gyermekek Családját Támogató Szivárvány Szülő Alapítvány*) és gyakran az ilyen gyermeket nevelő családtagok önsegítéséből nővik ki magukat. Valamivel kevesebb, de fogyatékos felnőtteket megcélzó 4 szervezet is van (pl.: „*Az Elesettekért*” Alapítvány). Az érzékszervi fogyatékkal élőket pedig korosztálytól függetlenül képviselik a vakok és gyengén látók, valamint a siketek és nagyothallók különböző területi szintű szervezetei. A cigányság társadalmi felzárkóztatását célzó egyesületek is megjelennek. Az „*Elszalasztott 1000 év*” *Csongrád Megyei Független Cigány Érdekvédelmi Szervezet Közhasznú Egyesület* megyei viszonylatban, a *Cigányok Esélyegyenlőségéért Egyesület* és a *Kisebbségi és Hátrányos Helyzetűek Kulturális Közhasznú Egyesülete* pedig országos működési körrel bír.

Másik fő terület a családsegítés, amivel 4 szervezet foglalkozik. Közülük kiemelkedik a *Védőernyő a Díjhátralékosoknak Alapítvány* adósságrendezi szolgáltatásával. 7 szervezet képviselőjében a mentálhigiénés szolgáltatások is megjelennek személyesen és telefonon elérhető formában egyaránt. 2 szervezet a szakmaiság és a szakmaköziség erősítéséért jött létre, 4 szervezet a gyermek-, serdülő- és ifjúkorúakra koncentrál, míg az *SOS Telefonos Lelkiségegy Alapítvány* krízistelefonja minden korosztály számára elérhető.

Fontos terület a gyermekmegőrző és oktatási intézmények civil élete is. 4 családi napközi intézményt is találunk, de egyik sem vállal fel szociálisan hátrányos helyzetűekre vonatkozó küldetést, csupán az intézményből kiszoruló gyermekekre való felvigyázást. Ha csak a csellengés alternatívájaként nem értelmezzük ezeket, vagy a diszkrimináció kapcsán intézménybe fel nem vett gyermekeket nem nézzük, aligha indokolható szociális besorolásuk (pl.: *Alsóvárosi Csicsergő Családi Napközi Alapítvány*). Szintén az oktatási tevékenységek alá lenne érdemes besorolni azt a 24 óvodát, amelyből csupán 4 vállal valódi szociális felzárkóztatási tevékenységet: ellátásból kiszoruló, mozgássérült, és hátrányos helyzetű, ám tehetség gondozásra szoruló óvodások támogatását. Ezek közül a *Kisrigó-Fészek Alapítvány* megyei szinten német és szerb kisebbségek, erdélyi és vajdasági határon túli magyarok védelmével foglalkozik. Valamivel jobb arányokat találunk az itt nyilvántartott 10 iskola esetében, amelynek már a fele hangsúlyt fektet hátrányos helyzetű tanulóinak támogatására. Ami szembetűnő, hogy a támogatás inkább természetbeni (szakköri díj, versenyzetési hozzájárulás, tanulmányi kirándulás) és kizárólag szűk körben, évi 2-3 kifejezetten kitűnő, tehetséges tanulójának jár. Ilyen érdemességre szűkítő értelmezés nélkül kizárólag a *Szegedi Rókusvárosi II. sz. Általános Iskola Gyermekeiért Alapítvány* vállal szociális támogatást tanulóikért. Ezen kívül egy jövőbe mutató kezdeményezést találtam a *Péterné Aranka Alapítvány a Szőregi Általános Iskola Rászoruló, Kiváló Képességű Tanulói Továbbtanulásának Támogatására* az iskola tehetség-utógondozó célkitűzésében, miszerint a Szőregi Általános Iskolában végzett, középiskolába fölvetett, kiváló képességű, de bármely ok miatt hátrányos helyzetű tanulókat anyagiilag segíti, hogy középiskolai tanulmányaikat kedvező körülmények között kezdhessék meg. A szegedi kollégiumok számához képest kizárólag 1 kollégium, a Móra Ferenc Kollégium tűzte ki célul, hogy hátrányos helyzetű tanulóit segíti. A Szegedi Tudományegyetem 12 karából csak a Természettudományi és Informatikai Kar valamint az Egészségügyi és Szociális Képzési Kar alapítványai érezték szükségét hasonló

küldetést felvállalni kiegészítő jelleggel, hála a minden rászoruló szegedi egyetemistának elérhető rendszeres szociális ösztöndíj jelenlétének. A munkaerő-piaci célzatú szervezetek főleg a munkanélküliek támogatásában járnak élen, különösen a hátrányos helyzetű, megváltozott munkaképességű, pályakezdő fiatalokat megcélozva (pl.: *Állás-Pont Alapítvány*).

Az egyházak szeretetszolgálataihoz kapcsolódva 7 szervezetet találunk. Ezek megyei koordinációját a *Szeretetszolgálatért Egészségügyi Népiskola Közhasznú Alapítvány* látja el. A görög-katolikusok elsősorban az állami gondozott gyermekeket, a reformátusok a határon túli magyarságot, míg a katolikusok a rászoruló családokat célozzák meg tevékenységükkel.

Végül a komplex szociális társadalmi küldetéssel és célcsoporttal bíró szervezetekre térünk ki. Az előbbire példa a *Csongrád Megyei Ezüst Hold Szociális Egyesület*, ami meghatározott területen – a megyében – élő rászorulóknak segítséget nyújt. Az utóbbira példa a *Gondviselés a Rászorulókért Alapítvány*, amely egyszerre segít a hozzátartozók nélkül maradt idős embereknek, a rossz anyagi körülmények között élő gyermekeknek, de a tartós betegek támogatása, ápolása, gondozása is a feladatai közé tartozik.

Mindkettő ötvözetére példa a *Sorores Optima Szociális és Kulturális Alapítvány*, amely komplex célcsoportokkal és komplex feladattal rendelkező szervezetként működik. A szervezet azért jött létre, hogy támogassa az iskolarendszer minden szintjén nappali tagozaton tanuló fiatalokat, a szociálisan rászorulókat, az öregeket, a hátrányos helyzetűeket, a határon túli magyarokat, a menekülteket, előtérbe helyezve a nők, a gyermekek és a sokgyermekes családok helyzetének javítását. Ezen kívül elősegíti a betegségmegelőző, a gyógyító, a kulturális, az oktatási, a gyermek és ifjúságvédelmi, valamint a környezetvédelmi munkát. Egészségmegőrzés, gyógyító, egészségügyi rehabilitációs tevékenység, időskorúak gondozása, nevelés és oktatás, képességfejlesztés, ismeretterjesztés egyaránt szerepel a vállalásai között.

4. Következtetések

A helyi civilszervezetek vizsgálata kapcsán számos megállapítást tehetünk, és ezek között néhány összefüggést is sikerült feltárni.

A nagyszámú turisztikai érdekvédelmi szervezet léte kapcsán felmerül, hogy a közös célokban ennyire nincs együttműködés, vagy egy komoly érdeksérelmet elszenvedő csoport képviselése indokolja a gyakorlatilag minden közigazgatási szinten megjelenő önszerveződést.

Megállapítható, hogy a közoktatási alapítványok többsége annak ellenére, hogy a szülőktől jövő felajánlások igen nagy hányada éppen ide jut, nem szociális, inkább közfinanszírozás pótlási tevékenységet folytat a szűkös normatíva kapcsán, azaz a kevés forrás az esélyegyenlőségi törekvéseket gátolja.

Az egészségügyi tevékenységet folytató szervezetek szintén gyakran kénytelenek felvállalni a közfinanszírozás kipótlását, hol infrastrukturális fejlesztési – de jellemzően csupán fenntartási – okból, hol továbbképzési és kutatás-támogatási célzattal az állandó forráshiány miatt.

Bár a humányszolgáltató területek képviselői így is magasabb civil öntudatot mutatnak más ágazatok képviselőihez képest, sajnálatos, hogy jelenleg nincs olyan civilszervezet Szegeden és környékén, amely a szociális területen dolgozók érdekeit képviselné. Különösen az itt egyre fogyatkozó létszámban dolgozó, anyagi okból gyakran pályaelhagyásra kényszerülő férfiak érdekei maradnak képviselést nélkül egy olyan szakmában, ahol minden ismeret és ok adott lenne annak létrehozására.

Hasonló hiányosság a helyi civilszervezetek koordinációja, tevékenységük szétaprózottsága, és a lakosság előtti ismertségük esetleges volta. Szegedi civil fórum, szegedi civil napok városi rendezvény és szegedi civil sajtó létrehozása javasolt.

A polgári védelmi területről hiányzik a cselengő fiatalok és más utcai életvitelt folytató személyek (pl.: hajléktalanok, szerfogyasztók) utcai szociális munkához tartozó, célzott felkeresése. Érezhető a mentők munkáját kiegészítő egészségügyi ellátás elégtelen volta is.

A kutatási célú szervezeteket áttekintve felmerül a kérdés, hogy egyes tudományterületek mostoha támogatottsága abból ered-e, hogy elégtelen a lobbitevékenységük, avagy nem alkalmazott kutatásokat folytatnak, esetleg abból, hogy kutatási eredményeik rendszerkritikát tudnának megfogalmazni a tudomány vagy a politikai helyzet jelenlegi állapotával szemben. A szabadalmi tevékenységet támogató civil kezdeményezések is teljes mértékben hiányoznak.

A politikai szervezetek rendkívül alacsony száma már-már apolitikus helyi társadalomra utal, pedig a közelmúltban országgyűlési és önkormányzati választások is voltak. Ez éppúgy mutathatja a helyi állampolgárok politikai kiábrándultságát, mint ahogy elégedettségét is a jelenlegi politikai vezetéssel.

Nincsenek közösségfejlesztő módszereket alkalmazó tréningcsoportok, társskereső csoportok, életmód- és főzőklubok, valamint társas- és közösségi játékokat preferáló szervezetek sem. Inkább csak alkalmi jelleggel vállalja fel egy-egy szervezet ezek megszervezését, profitért. Szeged „fiatal városában” meglepő módon épp a „világi” ifjúsági szervezetek hiányoznak. Különösen a szexuális kisebbségeket képviselő tömörüléseknek nincs nyoma mára.

A Civil Szervezetek Névjegyzéke online adatbázis használata kapcsán további kutatásra érdemes kérdések kerültek felszínre.

Feltárandó, hogy a hanyag adminisztráció, a nonprofit szervezetek információhiányából fakadó hibás regisztrációk, vagy a cél szerinti tevékenységgel történő manipuláció forrásnyeresége okozhatja a sokszor célszerűtlen, kaotikus cél szerinti besorolásokat. Ugyanis mind-egyik magyarázat más megoldást kínál. Az első szigorúbb hatósági nyilvántartás-vezetést és valószínűleg nagyobb bürokratikus apparátust követel; a második a civilek elégséges tájékoztatását és annak önérdekre hivatkozó motiválását igényli; az utóbbi pedig a pályázati rendszerek valós cél szerinti tevékenység alapján kiosztott forrásainak hatékonyabb koordinálását, szigorúbb ellenőrzését sürgeti.

Végjegyzék

1. <http://www.birosag.hu/allampolgaroknak/civil-szervezetek/civil-szervezetek-nevjegyzeke-kereses> (letöltve 2015. január 3.)
2. 2015. január első felében az egészségügyi, érdekvédelem-érdekképviselő, foglalkoztatási csoportokat összefogó, jogvédő, kulturális, kutatási, környezetvédelmi, közbiztonságvédelmi, nemzetközi, oktatási, polgári védelmi-tűzoltási, politikai, sport, szabadidős és hobbi, szakmai-gazdasági érdekképviselői, szociális, településfejlesztési, és egyéb tevékenységi kategóriák közül lehetett választani. 2015 februárjában a keresőrendszer frissült, ezúttal már 20 cél szerinti tevékenység elérhető. 1 kategória, az érdekképviselő- érdekvédelem önmagában megszűnt, az ide tartozó szervezeteket besorolták más kategóriákba. 4 új tevékenységi kategória jelent meg: az adományoztatási tevékenység, nonprofit szövetségek; a gazdaságfejlesztési- és munkaügyi tevékenység; a kulturális és hírközlési tevékenység; és a vallási tevékenység.

Introducing the sociopolitically oriented activities of the non-profit sector in Szeged based on a database research

Gábor Hős

MA student of social politics, 2nd year

University of Szeged, Faculty of Health Sciences and Social Studies

Department of Social Work and Social Policy

Keywords: Szeged, social organisation, civil, Non Governmental Organisation, NGO, foundation, association, conferment, 1% tax offering, social politics, volunteer, active citizenship, register of NGOs, mission

Introduction: I provide an overview of the active foundations and social organisations that appear in the register of NGOs in Szeged based on a (re)classified set of criteria taking their field of service, the category of their respective goals and the type of their social missions into account.

Objectives: I am looking for connections between the non-profit sector in Szeged and social politics based on pledges made by the organisation's social mission statements concerning the sponsoring of the social sector. At the same time I indirectly investigate the "user friendly" nature of the database itself.

Method: The register of NGOs is a publicly accessible online database through the homepage of the municipal court. I completed my research of said database in January 2015. I created a classification of 20 thematic categories, reorganizing more than 1500 foundations and social organisations with a registered seat in Szeged, a valid registration and official court documentation according to their respective goals. My aim was to find connections between these organisations based on relevant social political factors.

Results: There is a much more in-depth classification method for NGOs along the lines of their main activities and their target groups that would show a much more detailed picture of who and what they actually deal with than categorizing them simply on the basis of their goals. A number of organisations – based solely on their respective goals – were not classified accordingly or were not classified at all. After reorganising the data it became clear that the non-profit organisations in Szeged cover all 20 thematic categories, consequently, fields uncovered by civil organisations should not exist in Szeged.

Implications: Public educational foundations are getting the most support from parents, but they only take responsibility for complementing the rather tight public educational norm and not for creating equal educational opportunities (whenever they do take responsibility for that, they only include people who meet some preset requirements). Trade unions for people working in the social sector are weak; in the case of male workers they are actually non-existent despite all the reasons and available know-how to create them. Civil activities complementing social work on the streets and aiding the ambulance service are unsatisfactory. There is a lack of local coordination concern-

ing smaller civil organisations working in various fields which explains their relatively unknown status among the city's residents. The creation of events like the Civil Roundtable of Szeged and Civil Days in Szeged is advised. The database itself is useful and generally easy to use, the possible reasons behind its shortcomings (for example bureaucratic capacity shortage, lack of information supplied by the civil organisations, source manipulation) need to be investigated.
